

ЮРКІВ Василь Андрійович

*Академік Російської академії наук,
Академік Російської академії медичних наук.
Доктор медичних наук, професор.
Лауреат премії Уряду Російської Федерації*

ВИПУСКНИК ЛІКУВАЛЬНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ (1963)

Народився 6 лютого 1940 р. у с. Підбережжя Болахівського району Івано-Франківської області в родині Андрія Юрійовича (1906–1948) та Софії Василівни (1909–1964). Дитинство Василя Юрківа минало у важкі воєнні та перші мирні роки. Під час навчання у школі завдяки винятковому педагогічному таланту вчителя Анатолія Трохимовича Шевченка хлопчик серйозно зацікавився хімією.

Коли Василеві було 15 років, він відважився і таємно від усіх поїхав до Києва, щоб зустрітися із відомим біохіміком, президентом Академії наук України О. В. Палладіним. Доля прихильна до сміливих, тож мрія хлопця збулася. Науковець доручив ученому секретареві Інституту біохімії АН УРСР В. П. Короткоручку (в майбутньому — відомий учений та організатор науки) опікуватися освітою здібного юнака. «Це знайомство остаточно визначило моє майбутнє, — згадує Василь Андрійович. — По закінченні ЛДМІ в 1963 р. я вступив в аспірантуру Інституту біохімії (комісію на іспитах очолював сам Олександр Володимирович Палладін, а секретарем був професор М. Д. Курський) та був направлений у Москву, в Онкоцентр».

Під керівництвом академіка В. С. Шапота В. А. Юрків став кандидатом наук. Опонентом на захисті дисертації був видатний учений, академік В. О. Беліцер — класик біохімії, спадкоємець О. В. Паладіна на директорському посту. «Захист кандидатської дисертації став особливою подією в моєму житті, — каже Василь Андрійович. — А в 1977 р. академік В. І. Покровський запросив мене в ЦНДІ Епідеміології Мінздраву організувати лабораторію молекулярних основ патогенезу інфекційних захворювань. З огляду на надзвичайну актуальність такого підрозділу їй приділяли особливу увагу. На оснащення лабораторії були витрачені мільйони доларів. В. І. Покровський згодом став президентом Академії медичних наук і очолював її протягом 20 років — чотири терміни поспіль. На думку більшості науковців цей час є золотим в історії академії. Ба більше: це твердження справедливе для нашої лабораторії. Адже завдяки авторитету і високому становищу Валентина Івановича та унікальним можливостям самої лабораторії ми отримали можливість співпрацювати із провідними вченими країни — академіками С. Е. Северіним, В. А. Енгельгардом, В. А. Ткачуком, А. А. Кубатієвим, а також з академіком АН України Н. Е. Кучеренком (проректором Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка). Наші спів-

робітники Т. Д. Черкасова, Н. І. Попкова, В. С. Шубін та В. І. Меліхов зробили особливий внесок в успіхи лабораторії та здобули світове визнання».

Вивчаючи молекулярну природу холерної діареї, він не лише конкретизував головні етапи її розвитку, а й зумів повністю блокувати цей смертельний синдром за лічені години. За умови введення в організм препарату із профілактичною метою можна запобігти розвитку цієї хвороби або ж вона проходить у значно полегшеній формі.

З огляду на можливість застосування холерних вібріонів у воєнний час докторська дисертація В. А. Юрківа отримала гриф «секретно». Зважаючи на вагомий досягнення вченого у такому важливому напрямі охорони здоров'я, міністр, акад. Б. В. Петровський ухвалив рішення позачергово виділити йому трикімнатну квартиру, а згодом він був удостоєний премії Уряду Російської Федерації.

Василь Андрійович відкрив фермент $\text{NaCl}/\text{NaHCO}_3$ -АТФ-ази та вперше експериментально показав його головну роль у процесі регуляції секреції електролітів і води в просвіті кишкового.

На експериментальних моделях були розроблені схеми корекції чумної та сибіровиразкової інтоксикації, а також при токсико-інфекційному шоці і різних паразитарних захворюваннях. Під керівництвом Василя Андрійовича триває розробка та виготовлення новітніх високоефективних, екологічно безпечних антипаразитарних препаратів на основі природних авермектинів.

Варто зазначити, що на початку 90-х років майже припинилося бюджетне фінансування галузі, мізерну зарплатню затримували протягом багатьох місяців, а матеріальне забезпечення досліджень «впало» практично до нуля. Криза того періоду найбільше вплинула саме на вчених. Багато співробітників лабораторії емігрували до США, Канади, Ізраїлю. Установі дивом (не без допомоги її величності Удачі) вдалося пережити скрутні часи. У ці складні роки Василь Андрійович разом із Василем Трохимовичем Лісовенком запровадив у практику охорони здоров'я низку антипаразитарних препаратів на основі авермектинів. До початку 90-х рр. ХХ ст. В. Т. Лісовенко став наймолодшим і останнім секретарем Компартії України, членом політбюро, а пізніше очолив Укрзооветпостач. Для якнайшвидшого впровадження розробок лабораторії йому

Випускники 1963 року

довелося кілька разів зустрічатися з прем'єр-міністрами України Л. Д. Кучмою та В. А. Масолом. Нарешті перед ученими була відкрита «зелена вулиця»: налагоджено виготовлення препаратів, отримано численні держзамовлення. Завдяки цьому було збережено найважливіше — колектив. Василь Лісовенко — справжній лідер у ветеринарній медицині не лише в Україні, а й на пострадянському просторі. Під його керівництвом створені вакцини проти «пташиного» і «свинячого» грипу, з успіхом проводяться наукові дослідження та розробка інших препаратів.

Дружина Василя Трохимовича, Катерина Василівна Кузьменко-Лісовенко, — відома письменниця, член Національної спілки письменників України. В останні роки вона

видала кілька художньо-документальних книг, присвячених нелегкій долі українців. З огляду на історичну достовірність та дивовижну проникливість її праці переживуть не одне століття. В емоційному пориві Василь Андрійович сказав: «Була б моя воля — номінував би Катерину Василівну на Нобелівську премію!».

Василь Юрків досягнув омріяних професійних висот. Але він часто згадує той період, коли був звичайним студентом. «З моменту закінчення лікувального факультету минуло вже півстоліття, — розповідає Василь Андрійович. — Незважаючи на величезну кількість випусків, що відбулися з того часу, я вважаю лікарів, які отримали диплом у далекому 1963-ому, одними із найбільш гідних честі називатися випускниками славної Львівської alma mater». І не безпідставно. Адже саме однокурсники В. С. Баранов і В. А. Юрків були обрані членами Російської академії медичних наук. Вони стали єдиними академіками не лише від Львівського медичного інституту, а й від усіх вищих навчальних закладів Західної України за всю історію Радянського Союзу.

Про свого товариша студентських років Василь Андрійович завжди розповідає тільки хороше: «Владислав Баранов — це унікальний генетик, незаперечний авторитет у практичному використанні досягнень діагностики генних і хромосомних хвороб. Особисто для мене він є одним зі світових лідерів цього напрямку — справжній корифей! Зважаючи на його організованість та енергійність, можна стверджувати, що зараз Владислав Сергійович перебуває у розквіті творчих сил. Дай Боже, щоб це тривало довго на благо всіх страждених!».

Своєрідним «цементом» єднання та берегинею юності випускників 1963-го року стала дружина В. С. Баранова Олена Леонідівна. Донька ректора ЛДМІ, професора Леоніда Миколайовича Кузьменка, вона продовжила

В. Т. Лісовенко, К. В. Кузьменко-Лісовенко і В. А. Масол
(двічі прем'єр-міністр України)

*Діти О. Л. Кузьменко та В. С. Баранова —
онуки ректора Львівського медичного інституту
Л. М. Кузьменка*

династію лікарів. Олена Кузьменко — кандидат медичних наук, спеціаліст у сфері трансфузіології. Протягом багатьох років була вченим секретарем НДІ гематології.

«Я щасливий, що потоваришував із цією парою, — каже В. А. Юрків. — Вони не просто друзі, а по-справжньому рідні душі».

Діти подружжя, Олена та Владислав, пішли шляхом батьків і присвятили своє життя високому мистецтву лікування. До речі, по лінії матері вони стали медиками у четвертому поколінні!

Особливу роль у житті Василя Андрійовича (зокрема у його вступі до вищого навчального закладу) зіграв ректор Івано-Франківського медичного інституту Георгій Овксентійович Бабенко. «Більшість із нас мають цікаві історії, пов'язані зі вступними іспитами, — розповідає В. А. Юрків. — Тож навряд чи доцільно переповідати ще одну. Історія, яку я хочу представити на сторінках цієї книги, стосується ректора Івано-Франківського медичного інституту Георгія Бабенка. Історія дивовижна. У чомусь божественно-рятівна. Вона остаточно визначила моє майбутнє. Не склалося б того ланцюжка, який почався в 1945 р. і закінчився в 1957 р., моя доля пішла б іншим шляхом.

На перших курсах я навчався в Івано-Франківському медінституті. Вступав у 1957 р., коли діяла система тотального набору «стажників» і учасників війни. Для людей цих категорій були узаконені нечувані пільги, а для школярів залишалося кілька десятків відсотків вільних місць. Найжорстокіший конкурс: прохідний бал становив 18–19 із 20-ти. На іспиті з хімії, витягнувши білет, я, не сідаючи за стіл, щоб підготуватися до відповіді та розв'язати задачі, вмовив комісію заслухати мене. Сказав: «Боюся, будете говорити «добре, добре» і поставите «добре», а я, пробачте за нескромність, сподіваюся, що ви оціните мене краще». Був упевнений, що, проковтнувши на одному подиху окремі університетські підручники та купу іншої літератури, заслуговую на високу оцінку. І не помилився. Екзаменатори ахнули і запевнили: якщо не вистачить бала-двох, то представлять мене ректорові-біохіміку та вмовлять його зарахувати мене. Я отримав 17 балів. Одного-двох таки не вистачило. Незабаром екзаменатори

стримали свою обіцянку: мене представили ректорові Георгію Овксентійовичу Бабенку, який влаштував мені додаткове опитування. Так я став студентом, а з часом — академіком за фахом «Біохімія». Хто з ректорів міг би піти на це? Та й навряд чи мене представили б комусь іншому, не біохімікові. Але до чого я це все?

На одній із зустрічей з однокурсниками ми, як зазвичай, прийшли вклонитися Л. М. Кузьменкові, — продовжує Василь Андрійович. — І Олена біля могили батька розповіла дивовижну історію. Після війни до Леоніда Миколайовича, тоді ректора Донецького медінституту, звернувся щойно демобілізований солдат, увесь в орденах і медалях. Він просив, щоб для нього зробили виняток та надали можливість скласти іспити індивідуально, адже на той момент в інституті вже почалися заняття. Леонід Миколайович пішов йому назустріч і колишній солдат вступив до студентських лав. Вже після завершення навчання він став кандидатом наук, а згодом доктором медичних наук та другом родини Кузьменків. З часом, коли була оголошена вакансія ректора Івано-Франківського медінституту, Л. М. Кузьменко рекомендував його на цю посаду. І от в 1957 р. тепер уже Г. О. Бабенко зарахував мене до лав студентства. Особисто для мене ця історія має божественний відтінок, зважаючи й на те, де і як я про це довідався. Неначе Господь вклав у уста Олени Кузьменко історію, яка має для мене доленосне значення».

Скоро випускники зберуться знову — на святкування 230-річного ювілею їхньої alma mater. Цього разу випускників різних років і генерацій, представників багатьох наукових шкіл та напрямів згуртує в єдину родину **найвідоміший, почесний випускник**, Еверест ЛНМУ імені Данила Галицького Борис Семенович Зіменковський. «Мені запам'яталася одна зустріч в 2000-му році, — розповідає Василь Андрійович. — Звичайний робочий візит у надзвичайний спосіб перетворився в таке дивовижне спілкування, єднання, що кілька годин минули як хвилинка! Для всіх нас Борис Семенович — справжній Маяк, на світло якого ми «злітаємося» й нині. Впевнений, що наш спільний ректор Леонід Миколайович Кузьменко задоволений своїм зірковим учнем та благословляє нас на проведення такого знаменного ювілею!».

Під час тієї зустрічі Борис Семенович розповів легенду про створення картини «Таємна вечеря». За переказами

*В. А. Юрків із друзями студентських років: О. Л. Кузьменко
(дочка ректора Л. М. Кузьменка), В. С. Барановим та А. О. Ющенком*

Після виступу, А. О. Ющенко з президентом Академії медичних наук В. І. Покровським

на момент завершення цієї праці Леонардо да Вінчі довгий час не міг знайти прототипу для написання образу Іуди. Нарешті в одній із пивниць майстер побачив похмурого, злого, занепаłego відвідувача. За згоду позувати він зажадав величезну суму. А коли картина була закінчена, зненацька відмовився від винагороди зі словами: «А Ви мене не пам'ятаєте? Раніше Ви писали з мене Христа...». І розповів про причини свого падіння.

Дійсно, інколи на нас очікують неймовірні випробування, і щоб вистояти та відбутися так важливо залишатися стійким, зберігати цілковите самовладання, бути максимально завбачливими, а також доброзичливим до інших і обережним в оцінках. «А ще — мати щастя, удачу зустріти таких людей, як Л. М. Кузьменко і Б. С. Зіменковський! — додає Василь Андрійович. — Тоді буде легше пережити труднощі, меншими будуть втрати і настане більше сонячних та світлих днів».

Василь Юрків вважає приємним обов'язком розповісти про неординарні заслуги беззмінного старости свого курсу Анатолія Опанасовича Ющенка. У студентському середовищі він завжди був авторитетним лідером та залишається ним досі. «Анатолій Опанасович прийшов в інститут, маючи, порівняно з нами, випускниками шкіл, чималий життєвий досвід (народився у 1936 р.), і став для багатьох справжнім наставником, — згадує В. А. Юрків. — Він активно займався спортом, захоплювався планеризмом. Літав разом із теперішнім ректором Львівського медичного університету Б. С. Зіменковським. Може, завдяки своїм різнобічним талантам вони обоє так високо «злетіли». Успіхи Бориса Семеновича загальновідомі, тож варто розповісти й про досягнення Анатолія Опанасовича».

Понад 30 років він очолював єдиний в Радянському Союзі Інститут лепри. З 1972 р. А. О. Ющенко — один із провідних експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я. За вагомий внесок у боротьбу з проказою керівництво ВООЗ виділяло для функціонування Інституту лепри великі кошти, завдяки чому його співробітники проводили дослідження світового рівня. Анатолій Ющенко є членом Міжнародної асоціації лепрологів і редколегії «Міжнародного журналу з лепри» («International Journal of Leprosy»). Він отримав 29 авторських

свідоцтв і патентів на винаходи, опублікував близько 400 наукових праць, видав кілька монографій. Багато разів представляв вітчизняну медицину на міжнародних з'їздах і конгресах, залишається постійним учасником наукових форумів. Удостоєний звання «Почесний громадянин м. Астрахань».

Останнім часом Василь Андрійович все частіше повертається у своїх спогадах у студентські роки, до незабутніх друзів того неповторного періоду. Особливо тепло, із замилюванням згадує улюбленця всього курсу Аліка Меркулова, який так рано пішов із життя; пишається своєю дружбаю із трудоголіком, мемуаристом, незамінною сполучною ланкою Юрієм Панишком; захоплюється красунями групи, медиками вищої категорії, сказати б, «вищої марки»: Лялею Каравановою, Адою Лобенко, Римою Кулинич. Товаришує з чудовим лікарем і наставником Михайлом Корпаном. Підтримує добрі стосунки з милою Нелею Ліпкус — співачкою з оперним голосом і прекрасним лікарем. Вона є справжнім надбанням не лише курсу, а й міста-героя Бреста, де протягом багатьох років працювала головним лікарем.

Василь Андрійович був захоплений відкриттям нових особистісних граней та поетичного таланту своєї однокурсниці Ніни Березниченко. «Усім відома фраза Ф. М. Достоевського «Краса врятує світ». Її часто використовують як Істину. Але це твердження швидше порушує питання: «А що ж дійсно врятує?». І на зустрічі з однокурсниками в моєму гості були такі слова: «Світ врятує доброта і праця», — згадує В. А. Юрків. — А ввечері, гортаючи збірку віршів Ніни, я знайшов прекрасну ілюстрацію мого розуміння добра. Ось ці рядки:

*«В чем же счастье? Вопрос удивлённо звучит,
И в ответ я скажу убеждённо:*

***«Я живу, я творю, моё сердце стучит,
И я верю в Добро неуклонно!»***

Такими словами закінчується збірка, і вони єдині виділені півжирним. Квінтесенція!».

На тій зустрічі випускникам було запропоновано розповісти про їхні хобі. Одне із захоплень Василя Андрійовича — пошук та аналіз афоризмів. Його чи не найулюбленіша сентенція: «Незаслужених страждань не буває». Якщо її не абсолютизувати, то в ній є раціональне зерно, мобілізуюча сила. Від себе він додає: «І манна з неба не падає. Хотілося б, аби діти й онуки досягли всього власними зусиллями, наполегливою працею, характером, — так, як свого часу сягнули висот онуки нашого ректора і

Разом з однокурсницею Ніною Березниченко

іхні батьки!». З червоними дипломами та іншими високими досягненнями.

Під час навчання в інституті Василь Юрків часто замислювався над проблемою продовження життя. Зараз для її вирішення багато зроблено, відкриваються реальні перспективи для досягнення ще більшого. «Але істинне наше безсмертя, — переконаний Василь Андрійович, — у дітях, онуках, правнуках, у зв'язку наших поколінь та натхненній праці! Маючи все це, можна зустрічати свою пенсію спокійно, з посмішкою та вдячністю долі».

Кожен, аналізуючи пройдений шлях, зазвичай виділяє найважливіше. І однією з головних цінностей безумовно є родина, діти та онуки.

В. А. Юрків виріс у дружній селянській сім'ї. Коли йому виповнилося вісім років, від серцевої недостатності несподівано помер батько, і на мамині плечі лягла важка ноша: вона мусила самотужки піднімати чотирьох малих дітей.

Минули роки, я уже став професором, і одного разу відвідав свого старенького вчителя, який тоді проживав в Івано-Франківську, куди переїхав до доньки. У дворі, перш ніж ми увійшли в будинок, він із сонячною, опромінюючою посмішкою поділився своїм відкриттям. Це було сказано з такою радістю, неначе мій наставник тільки про це й думав: «Василь, я знайшов пояснення феномена твоєї матері - це ж наша Мати Тереза!». Щоб пояснити цей його вислів, варто уточнити дещо. Де б не трапилося лихо чи якісь труднощі, до мами бігли як до медика, ветеринара, порадника, посередника, примирителя. На її авторитет зважали навіть грізні керівники колгоспу, сільради, а нерідко заходили та покійно просили її: «Софіє, допоможи: поїхали з нами у Львів, Станіслав (Івано-Франківськ), Чернівці... вирішити, дістати... Ти вмєш говорити з людьми, розбираєшся краще, ніж ми». Завдяки такому поважному становищу мама уникла можливих утисків. Проникливо озивався про маму і мій однокласник, вірний друг Василь Гаврилишин — відомий журналіст, багаторічний керівник Львівського телебачення, випускник Львівського державного університету ім. І. Франка. Представлене у книзі фото з мамою було зроблене ним на Великдень у 1958 р. — у той рік, коли я закінчив перший курс медінституту».

Дружина Василя Андрійовича, Наталя Іванівна, — кандидат біологічних наук, керівник групи експрес-діагностики лабораторії імунології та діагностики Науково-дослідного інституту швидкої допомоги ім. М. В. Скліфосовського (відомого у народі як «Скліф»), професіонал своєї справи. Вона постійно читає лекції у різних медичних закладах країни.

Василь Юрків виховав сімох дітей: чотирьох синів і трьох доньок. Найстарший син Андрій (1962 р. н.) — учитель, Володимир (1964 р. н.) — священнослужитель, а Роман (1975 р. н.) та Олександр (1980 р. н.) — випускники

Василь Юрків із матір'ю Софією Василівною, 1958 р.

Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова: перший — службовець у банку, другий — керівник компанії. Найстарша донька Василя Андрійовича, Оксана (1971 р. н.), — кандидат медичних наук, косметолог. Євгенія (1987 р. н.) здобула вищу освіту у Московському державному університеті технології та управління ім. К. Г. Разумовського, зараз працює провідним документоводом у Першому Московському державному медичному університеті ім. І. М. Сеченова. Наймолодша дочка, Ірина (1992 р. н.), — студентка четвертого курсу Російського медичного університету ім. М. І. Пирогова. В. А. Юрків має вісьмох онуків.

Василь Андрійович, як і його друг Владислав Баранов, теж має можливість стати фундатором династії медиків. Цю непросту професію обрали його племінниці, Ольга Керницька, Христина Стасевич і Уляна Дяків, які свого часу закінчили Львівський державний медичний інститут.

А в 2012 р. вищу освіту на лікувальному факультеті цього навчального закладу здобула його онучка Ольга. Зараз вона проходить інтернатуру за фахом «Акушерство» у Львівській обласній лікарні під керівництвом к. мед. н. Максима Олександровича Костіва — одного з кращих акушерів м. Львова, до речі, теж випускника ЛДМІ.

«Мені пощастило в шкільні роки мати чудового вчителя хімії Анатолія Трохимовича Шевченка, — згадує Василь Андрійович, — в аспірантурі — Василя Павловича Короткоручка, а в ЦНДІ епідеміології — академіка Валентина Івановича Покровського. Кожен із них зіграв надзвичайно важливу роль у моєму житті. По суті, вони назавжди стали для мене духовними батьками. Така ж щаслива доля випала й моїй внучці Ользі в особі М. О. Костіва».

Онука Василя Юрківа Ольга зі своїм наставником М. О. Костівим